

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

На правах рукопису

ГЕРАСИМЧУК Зоряна Вікторівна

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕТОДИ
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ
МАЛИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Спеціальність: 08. 06. 01 — Економіка підприємств
і форми господарювання

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

ЛНБ України ім.В.Стефаника

00761535 (R)

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Луцькому індустріальному інституті.

Науковий керівник: член-кореспондент НАН України, доктор економічних наук, професор Долішній Мар'ян Іванович.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор Тивончук Іван Опанасович.

Кандидат економічних наук,
Горін Михайло Петрович.

Провідна установа: Науково-дослідний інститут Мінекономіки України.

Захист дисертації відбудеться «27» 12 1995 р.
о 11 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д.04.10.01 по захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук в Інституті регіональних досліджень Національної Академії Наук України за адресою: 290026, м. Львів, вул. Козельницька, 4.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Інституту регіональних досліджень НАН України.

Автореферат розісланий «27» 11 1995 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук

В. І. Жовтанецький.

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

I. I. Актуальність дослідження. Зарубіжний досвід господарювання показує, що в країнах з розвиненими ринковими відносинами підприємництво, як вид господарської діяльності, відіграє активну роль в задоволенні потреб населення в товарах та послугах, гнучко пристосовується до змін в ринковій ситуації, сприяє швидкому розв'язанню гострих соціальних проблем в сфері зайнятості. На думку західних спеціалістів розвиток підприємництва є основною рушійною силою в процвітанні національної економіки розвинених країн світу.

Вивчення набутого в світовій економіці досвіду організації підприємницької діяльності з метою використання його в Україні набуває особливої актуальності і може розглядатись як реальний шлях подолання кризи в національній економіці та поглиблення ринкових відносин. Слід відзначити, що за останні чотири роки розвиток підприємницьких структур в Україні набув досить високих темпів, однак ефективність їх функціонування поки що є низькою і не забезпечує очікуваного впливу на розвиток економіки країни в цілому. Отже, є причини, які гальмують розвиток підприємницьких структур в Україні і знижують ефективність їх функціонування.

Необхідно також узагальнити набутий вітчизняний досвід формування підприємницьких структур та порівняти його із зарубіжним з метою обґрунтування найбільш перспективних форм і методів організації підприємницької діяльності в умовах перехідної економіки.

Дослідження таких питань у вітчизняній економіці поки що не набуло належного розвитку. В економічних публікаціях висвітлюються здебільшого результати господарювання окремих підприємницьких структур та проблеми, з якими стикаються підприємці в практичній

діяльності. Питання теорії і методології розвитку підприємництва в Україні поки що не розроблені з достатньою повнотою. На сучасному етапі практика випереджує теорію розвитку підприємництва. Підприємці в основному шляхом спроб та помилок прокладають шлях для розвитку нового для умов України виду господарської діяльності, що значно зменшує її ефективність.

Необхідність та актуальність вирішення проблем, пов'язаних із підвищенням ефективності функціонування підприємницьких структур, визначили тему дисертаційної роботи, обумовили зміст, мету і структуру досліджень.

1.2. Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування організаційно-економічних методів підвищення ефективності функціонування малих форм господарювання на етапі переходу економіки України до ринку.

В процесі досліджень вирішувались наступні завдання:

- обґрунтування визначення "малих форм господарювання", їх ролі і функцій в формуванні ринкових відносин в економіці України;
- аналіз і узагальнення досвіду зарубіжних країн з питань розвитку підприємництва і визначення його впливу на формування національної економіки;
- визначення перспективних напрямів розвитку малих форм господарювання / МФГ / в Україні;
- аналіз і оцінка результатів функціонування МФГ у Волинській області, інших регіонах і в Україні в цілому;
- розробка класифікації МФГ та обґрунтування умов їх ефективного використання;
- розробка методологічного підходу до формування стратегії розвитку малих фірм;

- розробка форм і методів державного регулювання МФГ.

1.3. Предмет, об'єкт і методологія дослідження. Предметом дослідження є техніко-економічні показники діяльності МФГ. Об'єктом дослідження прийняті малі форми господарювання Волинської області і України в цілому, включаючи: малі підприємства, кооперативи, спільні підприємства і індивідуальну підприємницьку діяльність.

Вихідною інформацією в проведенні досліджень прийняті: статистична звітність, що характеризує результати функціонування МФГ в Україні за 1990-1994 рр.; вітчизняні і зарубіжні публікації з питань розвитку МФГ; аналітичні розрахунки показників ефективності функціонування підприємницьких організацій; Закони України з питань підприємництва, розвитку малого бізнесу, приватизації, створення господарських товариств тощо.

В роботі використані сучасні теорії і методи дослідження, такі як: економіко-математичне моделювання, теорії ризику, системний аналіз, методи групування, порівняльний і факторний аналіз.

1.4. Наукова новизна дисертації полягає в наступному:

1. Визначені основні ознаки віднесення підприємницьких структур до малих форм господарювання / МФГ /, серед яких, незалежно від форм власності і управління, виділені обсяги виробництва продукції, послуг, чисельність працюючих.

2. Розроблена класифікація МФГ та обґрунтовані умови їх ефективного використання. Основними класифікаційними ознаками МФГ прийняті: спеціалізація діяльності, форми власності, характер кінцевих результатів господарювання, сфера діяльності в народному господарстві, ступінь підпорядкованості іншим структурам, характер використання сировини, тривалість діяльності.

3. На основі використання системного підходу розроблена методика аналізу і оцінки ефективності функціонування МФГ в умовах перехідної економіки.

4. Обґрунтована методика побудови стратегії розвитку малих фірм, в основу якої покладена теорія граничних витрат.

5. Запропоновані форми і методи державного регулювання діяльності МФГ в умовах перехідної економіки.

І.5. Теоретична і практична значимість. Теоретичне значення результатів досліджень полягає в формуванні нових знань з питань розвитку малого бізнесу в умовах переходу від адміністративно-командних методів господарювання до ринкової економіки, включаючи обґрунтування перспективних напрямків розвитку малих форм господарювання, класифікацію типів таких структур за формами власності, спеціалізацією діяльності, формою володіння і організації підприємства, сферою діяльності у народному господарстві, тривалістю діяльності, ступенем підпорядкованості іншим господарським структурам, характером кінцевих результатів господарювання. На основі розробки теоретичних питань обґрунтовані форми і методи підвищення ефективності функціонування МФГ в умовах перехідної економіки.

Практичне значення результатів досліджень полягає у розробці рекомендацій по вибору форм організації МФГ; методичних підходів до розробки стратегії розвитку малих фірм; обґрунтуванні умов підвищення ефективності функціонування підприємницьких структур на засадах підтримки пріоритетних напрямків такої діяльності з боку держави і суспільства в цілому.

Реалізація розроблених в дисертації рекомендацій по підвищенню ефективності функціонування МФГ може бути використана як

на державному, так і регіональному рівнях. Їх впровадження сприятиме підвищенню процесів керованості розвитком МФГ, збільшить їх вплив на економіку регіонів.

1.6. Апробація результатів і досліджень. Результати досліджень доповідались на науково-практичних конференціях: "Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону" /Луцьк - 1993р./; "Єврорегіон Буг: Проблеми транскордонного співробітництва" /Луцьк-1995р./; Всеукраїнська науково-практична конференція " /Львів-1995р./; симпозіумах і семінарах Луцького індустріального інституту.

Матеріали дисертації використані при розробці національної програми "Полісся".

1.7. Публікації. За результатами дослідження опубліковано 13 наукових праць, загальним обсягом 48,5 д.а., в тому числі 4,0 д.а. належить особисто автору.

1.8. Структура роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури, додатків.

2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

2.1. Реальним напрямом подолання кризових явищ в економіці України слід вважати розвиток підприємницької діяльності, основними рисами якої є пошук нових, більш ефективних способів використання ресурсів, гнучкість пристосування до потреб та вимог ринкової ситуації, готовність до ризику за для досягнення високих прибутків. За розрахунками західних спеціалістів більшість нових робочих місць створюють підприємницькі структури, зникаючи тим самим напругу зайнятості і безробіття. Підприємництво вносить вагомий вклад в розвиток науково-технічного прогресу, створює мобільне середовище руху товарів, є альтернативою державній економіці, формуючи конкурентне середовище для функціонування різних

форм власності. Саме ці напрями розвитку підприємництва все в більшій мірі забезпечують конкурентоспроможність національних економік розвинених країн світу, визначають їх пріоритетність на міжнародних ринках.

В Україні розвиток підприємництва набув досить високих темпів в умовах переходу до ринкової економіки. Однак, вітчизняні підприємницькі структури поки що не забезпечують відчутного впливу на піднесення національної економіки. Досвід показує, що підприємницькі структури в Україні є в основному малими за чисельність працюючих та обсягами виробництва, використовують різні форми власності і управління виробничо-господарською діяльністю. При цьому розвиток таких підприємницьких структур здійснюється стихійно, відірвано від основних проблем національної економіки.

З метою вивчення особливостей функціонування різних форм підприємницької діяльності в Україні та обґрунтування найбільш перспективних з них, в дисертації уточнено зміст термінології, пов'язаної із підприємницькою діяльністю, яка використовується у вітчизняній та зарубіжній літературі. Автор вводить поняття, "малі форми господарювання" / МФГ /, до яких запропоновано включати всі види і форми підприємницької діяльності, які за чисельність працюючих та обсягами виробництва, згідно чинного законодавства України, можуть бути віднесені до малих підприємств /МП/. Типовими представниками МФГ визначені кооперативи / КП /, малі підприємства різних форм власності / МП /, спільні підприємства / СП /, сімейна та індивідуальна підприємницька діяльність /ІПД/, /Рис. 1/. В дисертації обґрунтовані роль і функції МФГ в формуванні ринкових відносин в Україні.

2.2. Аналітичний огляд та оцінка розвитку підприємства в зарубіжних країнах не тільки підтвердили вагомість такої діяль-

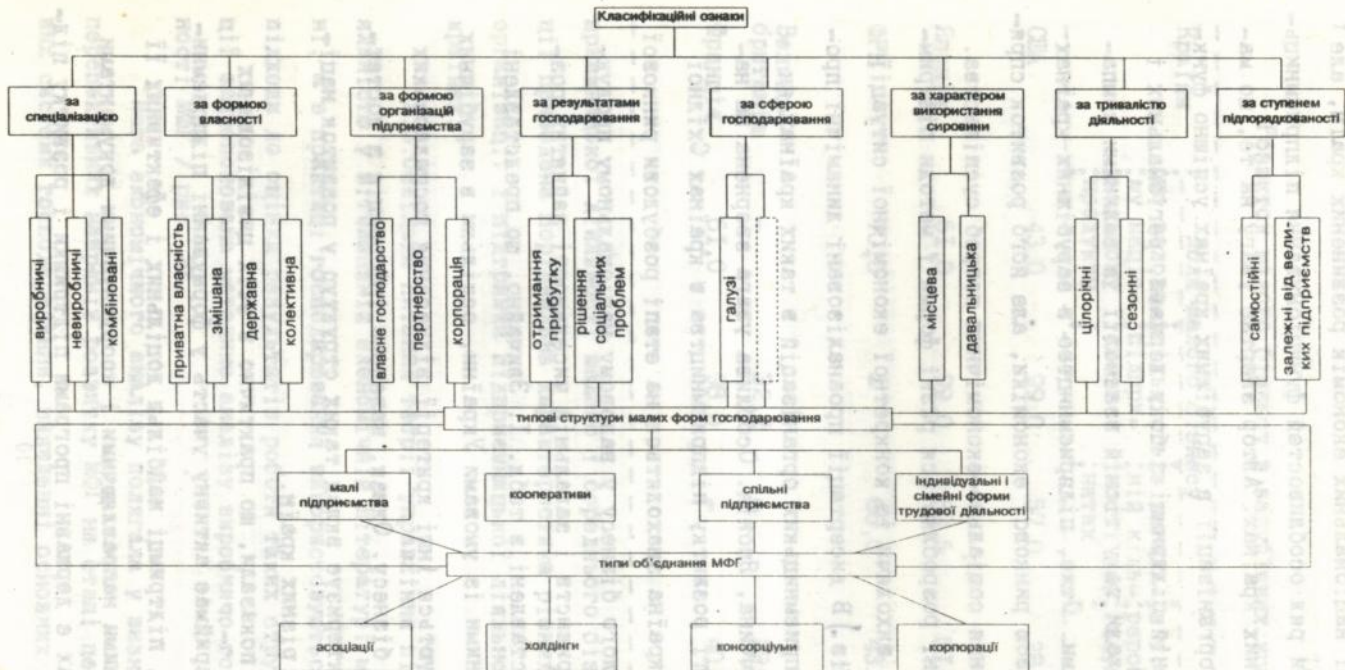

Рис. 1 Класифікація малих форм господарювання

ності в процвітання національних економік розвинених країн, але і дозволили визначити ряд особливостей функціонування підприємницьких структур в різних країнах. Автор звертає увагу на те, що малі підприємницькі організації в зарубіжних країнах успішно функціонують при активній підтримці з боку держави, регіональних і місцевих органів влади та у тісній взаємодії із великими компаніями і корпораціями. Отже, підприємництво в зарубіжних країнах є не тільки складовою ринкової економіки, але його розвиток спрямовано на задоволення соціально-економічних потреб суспільства. Тому в кожній країні розробляються різні форми і методи підтримки малого бізнесу, виходячи із конкретної економічної ситуації та потреб споживачів.) В дисертації проаналізовані динамічні процеси зростання підприємницьких організацій в таких країнах як США, Франція, Німеччина, Японія. Особлива увага звернена на напрями та особливості розвитку підприємництва в країнах Східної Європи, які як і Україна знаходяться на етапі розбудови ринкової економіки. Доля малого бізнесу у валовому національному продукті, кількості підприємств і загальній чисельності зайнятих розвинених країн представлені в табл. I. Звичайно, що представлені дані є не співставними із умовами України, оскільки в зарубіжних країнах використовуються інші критерії віднесення господарських структур до малого бізнесу. Однак, наведена інформація з достатньою повнотою характеризує вклад таких структур у розвиток національної економіки різних країн.

Дослідження показали, що практично в усіх цивілізованих країнах держава приймає активну участь у формуванні підприємницької діяльності, підтримці найбільш доцільних і ефективних її напрямків. Основними направляючими і координуючими документами в багатьох країнах є державні програми підтримки і розвитку під-

Таблиця І

Розвиток малого бізнесу в зарубіжних країнах

Країни	Доля малого бізнесу				Орган державного управління / регулювання/
	по валовому національному продукту	кількість підприємств	в загальній кількості зайнятих	в т.ч. переробних галузях	
США	43,0	99,0	57,0	28,9	Адміністрація малого бізнесу
Японія	51,0	99,0	80,5	51,4	Поштові банки
ФРН	70,0	-	66,0	43,0	Комітет по питаннях малого бізнесу
Великобританія	-	32,2	-	29,0	
Франція	61,0	98,5	-	40,0	Конфедерація малих і середніх під-ств

приемницької діяльності малого і середнього бізнесу / В дисертації приведена порівняльна характеристика різних форм і методів організації і підтримки підприємницької діяльності в зарубіжних країнах.

2.3. Оскільки питання теорії управління підприємницькою діяльністю у вітчизняній економічній літературі майже не висвітлені, а в практиці господарювання використовуються різні методичні підходи до оцінки результатів роботи таких структур, в дисертації запропонована методика аналізу виробничо-господарської діяльності МФГ / рис. 2/.

Мета економічного аналізу полягала у визначенні найбільш перспективних напрямів розвитку МФГ на етапі переходу до ринкових системи господарювання, виявленні основних причин, які галь-

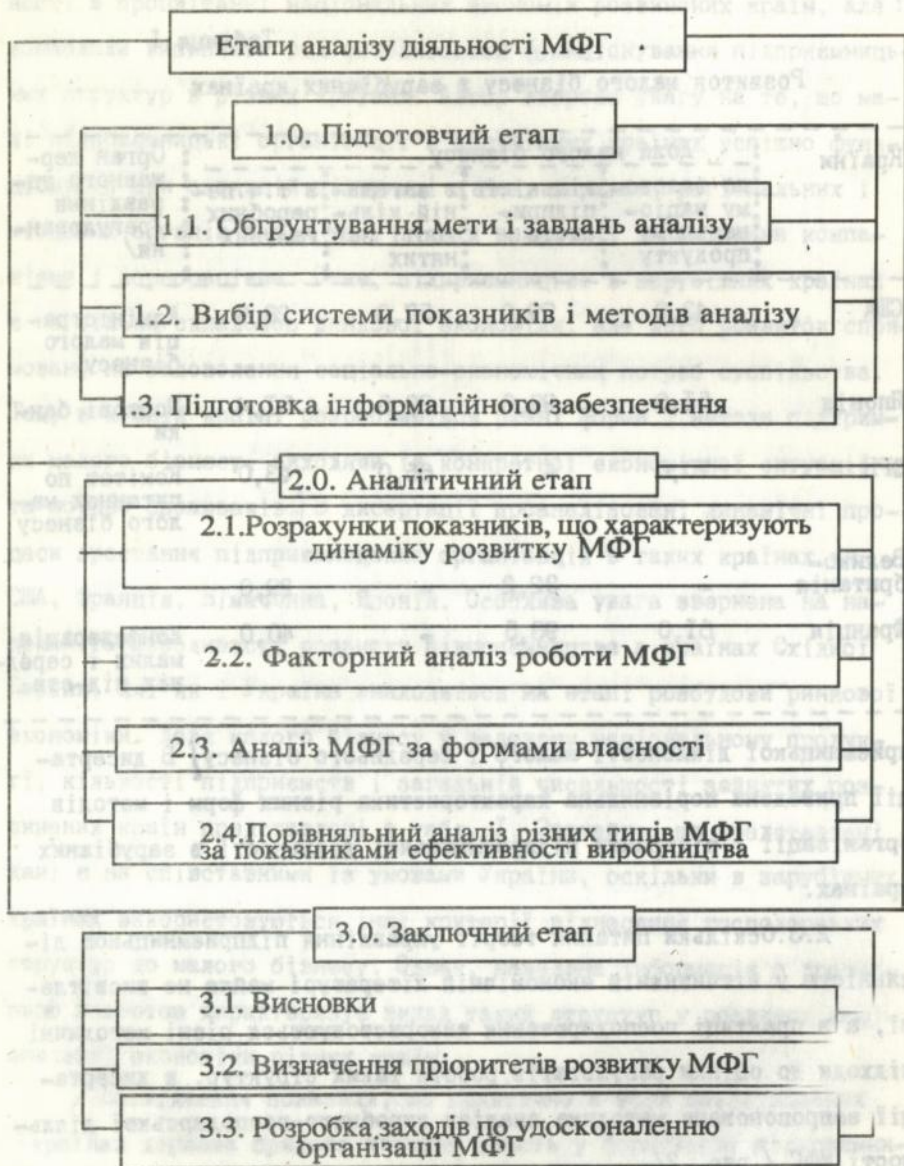

Рис.2. Основні етапи аналізу виробничо-господарської діяльності МФГ

муть розвиток підприємництва, обґрунтуванні заходів по підвищенню ефективності підприємницької діяльності. З цих позицій виділено три основні етапи в здійсненні аналізу результатів діяльності МФГ.

Етап перший - підготовчий. На цьому етапі визначаються мета і завдання аналізу, вибираються методи його здійснення, розробляються таблиці і інструментарій, обумовлюються вимоги до необхідної інформації.

Етап другий - аналітичний. На цьому етапі передбачається вибір оцінювальних показників і методів їх розрахунку, здійснення розрахункових операцій, обґрунтування складу факторів, які впливають на діяльність МФГ, визначення залежності між факторами і результатами роботи господарських структур. В методичному аспекті аналітичний етап є найскладнішим і може, в залежності від завдань дослідження, розподілятися на кілька окремих блоків. Стосовно МФГ на цьому етапі рекомендовано здійснювати аналіз роботи по типах МФГ, формах власності, організації і управління виробничо-господарською діяльністю.

Третій етап - заключний, Передбачає формування основних висновків у відповідності з поставленою метою дослідження, визначення напрямів підвищення результатів роботи різних типів МФГ, обґрунтування перспектив розвитку малого підприємництва в Україні.

В основу аналізу виробничо-господарської діяльності МФГ покладено принципи системного програмно-цільового підходу, реалізація яких дозволяє досліджувати кожен підприємницьку структуру як цілісну систему, яка функціонує в певному економічному середовищі і взаємодіє з іншими суб'єктами економіки.

З цих позицій виділено дві групи факторів, які впливають на роботу МФГ - зовнішні і внутрішні. Зовнішні характери-

зують економічне середовище, в якому функціонують малі форми господарювання. Внутривиробничі фактори формуються системою управління МФГ. Їх дія обумовлюється специфікою виробничих відносин, що складаються на підприємствах між їх власниками, співвласниками і найманими працівниками, а також системами матеріально-фінансового, інформаційного забезпечення.

2.4. Аналіз і оцінка результатів роботи МФГ здійснювались на основі обробки статистичних даних, які характеризують виробничо-господарську діяльність таких структур за період 1990-1994 р.р. по Волинській області і Україні в цілому. До уваги брались ті показники, які фіксуються в статзвітності, характерні для всіх типів МФГ і забезпечують умови зіставності результатів їх діяльності. Дослідження показали наступне:

а/ за досліджуваний період спостерігались високі темпи зростання кількості МФГ на загальному фоні спаду обсягів виробництва і чисельності працюючих на державних підприємствах;

б/ нерівномірність темпів зростання МФГ по типах підприємницьких структур. Зокрема, за період 1991-1992 р.р. відбулось зменшення кількості кооперативів і значно збільшилися темпи зростання кількості малих підприємств / рис. 3/. Такі тенденції є характерними як для України в цілому, так і для Волинської області зокрема;

в/ за досліджуваний період чисельність зайнятих в МФГ по Україні на 01.01.1994 р. становило 1428 тис.чол., що складає 8,7% від чисельності зайнятих в народному господарстві. В той же час в цілому по Україні спостерігається чітка тенденція скорочення чисельності працівників в державних підприємствах. Якщо врахувати, що за останні роки набула досить широкого розповсюдження така форма схованого безробіття як надання довготривалих

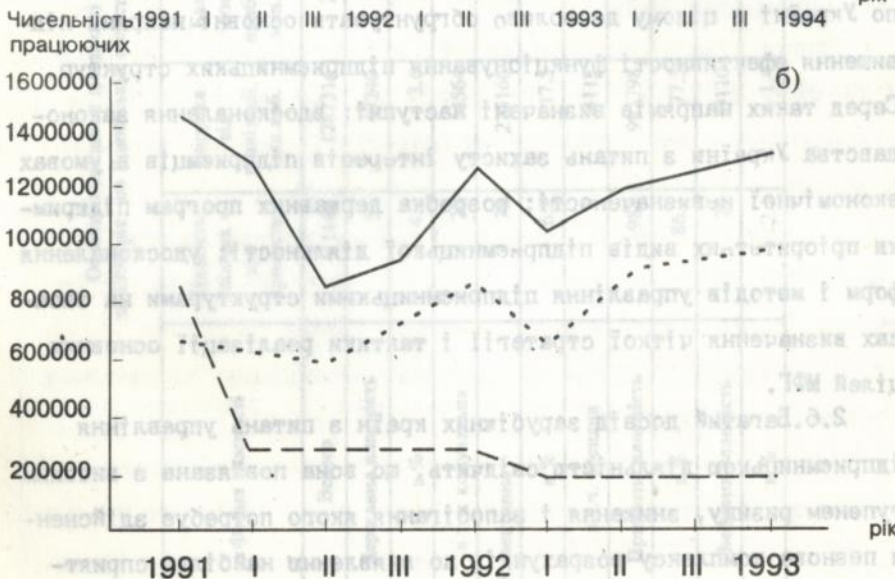
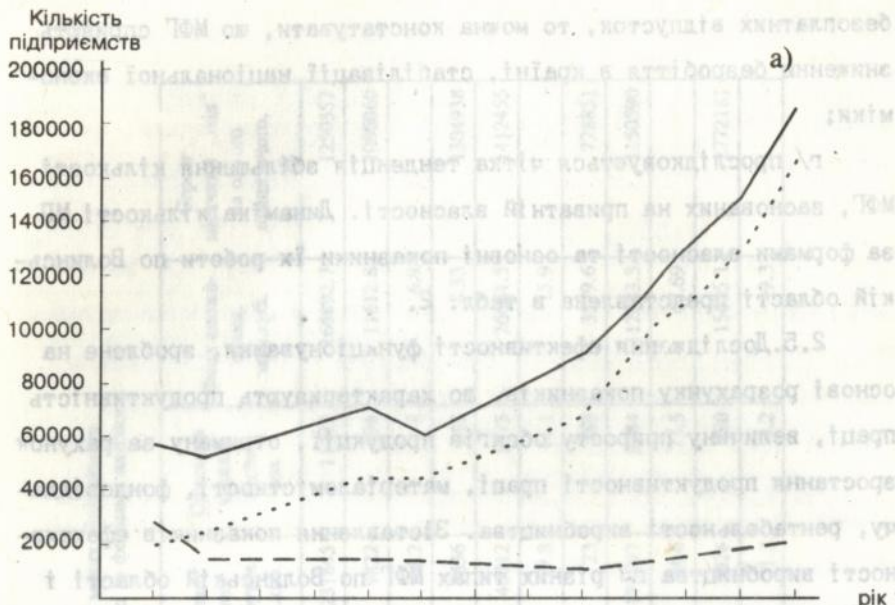

Рис. 3 Динаміка зростання МФГ:

а) по кількості підприємств;

б) по чисельності працюючих.

— — — КП   ..... МП   ————— МФГ

безоплатних відпусток, то можна констатувати, що МФГ сприяють зниженню безробіття в країні, стабілізації національної економіки;

г/ прослідковується чітка тенденція збільшення кількості МФГ, заснованих на приватній власності. Динаміка кількості МП за формами власності та основні показники їх роботи по Волинській області представлена в табл. 2.

2.5. Дослідження ефективності функціонування, зроблене на основі розрахунку показників, що характеризують продуктивність праці, величину приросту обсягів продукції, отриману за рахунок зростання продуктивності праці, матеріаломісткості, фондівіддачу, рентабельності виробництва. Зіставлення показників ефективності виробництва по різних типах МФГ по Волинській області і по Україні в цілому дозволило обґрунтувати основні напрями підвищення ефективності функціонування підприємницьких структур. Серед таких напрямів визначені наступні: вдосконалення законодавства України з питань захисту інтересів підприємців в умовах економічної невизначеності; розробка державних програм підтримки пріоритетних видів підприємницької діяльності; удосконалення форм і методів управління підприємницькими структурами на засадах визначення чіткої стратегії і тактики реалізації основних цілей МФГ.

2.6. Багатий досвід зарубіжних країн з питань управління підприємницькою діяльністю свідчить, що вона пов'язана з високим ступенем ризику, зниження і запобігання якого потребує здійснення певного комплексу розрахунків по виявленню найбільш сприятливих умов для здійснення підприємницької діяльності. З цих позицій в дисертації запропоновані методичні підходи до розробки стратегії розвитку малих фірм. Автор пропонує певну послідов-

**Основні показники діяльності малих підприємств
за 1994 рік по Волинській області за формами власності**

Форма власності	Кількість діючих підприємств	Виручка від реалізації, млн.крб.	Балансовий прибуток, млн.крб.	Спискова чисельність, чол.	Фонд споживання, млн.крб.	Середній місячний дохід на одного працюючого, зб.
Всього	1146	1287314	231845	11123	166892.7	1250357
Державна власність	55	47240	9822	896	11612.8	1080060
в %	4.7	3.6	4.2	8	6.9	-
в т.ч. комунальна	26	14564	3636	513	8.33	1304938
Колективна	78	225166	46012	1573	26661.5	1412455
в %	6.8	17.5	19.8	14.1	15.9	-
в т.ч. орендна	3	34112	23	383	3579.6	778851
Приватна власність	988	995798	172997	8184	112983.3	1150590
в %	86.2	77.3	74.6	73.5	67.69	-
Змішана власність	25	19110	3014	470	15635.1	2772181
в %	2.1	1.4	1.3	4.2	9.3	-

ність у визначенні стратегії розвитку малих підприємницьких структур, обґрунтовує основний зміст і характер розрахункових операцій / табл. 3/. В роботі виділено три основні етапи, які визначають послідовність розробки стратегії розвитку МФГ.

Перший етап передбачає комплексний ситуаційний аналіз роботи підприємства. Мета цього етапу полягає в тому, щоб визначити реальні фінансові і техніко-економічні можливості підприємства, окреслити склад зовнішньоекономічних і внутрішньовиробничих факторів, які впливають на його роботу, сформулювати основні тенденції його розвитку.

Другий етап робіт об'єднує розрахункові операції по визначенню прогностичних показників роботи підприємства, з врахуванням можливих змін в кон'юнктурі ринків збуту, ціноутворенні, науково-технічному прогресі тощо.

Третій етап передбачає по суті вибір економічної стратегії розвитку підприємства, виходячи з прогностичних змін зовнішньоекономічних і внутрішньовиробничих факторів і реальних фінансових можливостей підприємств.

2.7. Для здійснення ефективної діяльності керівництву фірми необхідно приймати багато рішень, які формують стратегію їх розвитку. Автор умовно ділить їх на три групи.

1. Як найкращим чином організувати виробництво на існуючих виробничих потужностях ?

2. Які нові виробничі потужності і технологічні процеси вибирати з врахуванням досягнутого рівня науки і техніки ?

3. Як найкращим чином пристосуватися до відкриттів і винаходів, що змінюють технологічний процес ?

Для вирішення цих питань автор пропонує використати оптимізаційні моделі на досягнення максимальної величини прибутку при

Основні етапи і організація робіт по визначенню економічної стратегії малих фірм

Е Т А П И	Мета і зміст роботи
1	2
1. Комплексний ситуаційний аналіз роботи підприємства	<p>1.1. Визначення системи показників, що характеризують результати роботи підприємства.</p> <p>1.2. Визначення складу зовнішньо-економічних факторів</p> <p>1.3. Визначення складу внутрі-виробничих факторів.</p> <p>1.4. Аналітичні розрахунки динаміки показників роботи фірм в залежності від стану зовнішніх і внутрішніх виробничих факторів.</p> <p>1.5. Визначення граничних показників ефективності виробництва, що забезпечують стабільний рівень роботи підприємства.</p>
2. Прогноз майбутніх економічних ситуацій, що можуть вплинути на роботу підприємства	<p>2.1. Прогноз попиту на продукцію підприємства:</p> <ul style="list-style-type: none"> - при зміні цін на продукцію; - при появі додаткових конкурентів; - при появі нових видів продукції аналогічного призначення. <p>2.2. Прогноз витрат виробництва:</p> <ul style="list-style-type: none"> - при впровадженні нової технології; - при підвищенні оплати праці; - при зміні виробничих факторів; - при впровадженні досягнень НТП. <p>2.3. Прогноз прибутку підприємства при зміні попиту на продукцію і витрат виробництва.</p> <p>2.4. Прогноз рентабельності при зміні попиту на продукцію і витрат виробництва.</p>
3. Вибір економічної стратегії підприємства	<p>3.1. Розширення обсягів виробництва.</p> <p>3.2. Стабілізація обсягів виробництва, підвищення якості і конкурентоздатності продукції, зниження витрат виробництва.</p> <p>3.3. Скорочення обсягів виробництва, пошук нових ринків збуту, освоєння нових видів продукції.</p>

мінімальних затратах виробництва. При цьому використовується показник альтернативних витрат, тобто витрат на використання якогось ресурсу, які вимірюються з точки зору вигоди, яка "втрачена" із-за невикористання цього ресурсу найкращим альтернативним шляхом. Категорія альтернативних витрат відіграє важливу роль при прогнозуванні майбутніх прибутків фірми або інших структур МФГ.

2.8. В дисертації обґрунтовані форми і методи державного регулювання діяльності МФГ. Автор звертає увагу на те, що державна політика сприяння і підтримки розвитку МФГ повинна будуватись на принципах довготривалості і стабільності юридичного захисту інтересів підприємців, економічної зацікавленості їх у підвищенні ефективності господарювання.

Автор пропонує ввести диференційовану систему податків на прибуток МФГ в залежності від виду діяльності, пріоритетності її у вирішенні глобальних проблем національної економіки, життєвого циклу продукції. Удосконалення системи оподаткування прибутків МФГ повинно здійснюватись в напрямках: зниження величини відчислень від балансового прибутку; підвищення відповідальності підприємців за достовірність наданої інформації про прибутки. Держава повинна надавати пільги тим типам МФГ, котрі збільшують обсяги виробництва гостродефіцитної продукції, впроваджують екологічно чисті технології, беруть участь в реалізації важливих соціально-економічних програм розвитку народного господарства України. В дисертації обґрунтовані принципи побудови нормативів зниження відчислень від прибутків МФГ, форми стимулювання розвитку підприємницької діяльності з боку державних регіональних і місцевих органів влади, великих державних і недержавних підприємств.

3. ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

3.1. МФГ слід розглядати як сукупність різних типів підприємницьких структур, які за обсягами виробництва та чисельністю працюючих згідно чинного законодавства можна віднести до категорії малих підприємств. Такі форми організації підприємницької діяльності набули досить високих темпів розвитку в Україні на етапі ринкової трансформації економіки. З огляду на зарубіжний та вітчизняний досвід, розвиток МФГ спроможний вплинути на зміцнення ринкових відносин, сприяти процесам стабілізації економіки країни на засадах створення нових робочих місць, конкурентного середовища державним виробничо-господарським структурам, формування нових мотиваційних механізмів, стимулюючих досягнення високих результатів праці. З цих позицій розвиток МФГ в Україні слід розглядати як реальний шлях виходу економіки країни із кризи.

3.2. Аналіз і оцінка результатів функціонування малих форм господарювання Волинської області, інших регіонів України за 1990–1994 рр. дозволили виявити цілий ряд суперечливостей в їх розвитку, притаманний перехідному етапу економіки. Аналіз динаміки росту кількості МФГ, включаючи МП, КП, СП показав високі темпи зростання таких форм господарювання, як МП і СП, однак вони не є рівномірними по роках, території, видах виробництва і формах власності. Велика розбіжність спостерігається у величині зареєстрованих і діючих підприємств, прослідковується тенденція зниження темпів зростання їх кількості, а також скорочення кількості зареєстрованих кооперативів.

3.3. Основними причинами, що гальмують розвиток підприємництва, знижують ефективність функціонування МФГ слід вважати:

економічну нестабільність в країні, відсутність чіткої політики сприяння розвитку пріоритетних напрямів МФГ з боку держави, необхідність удосконалення правових і економічних важелів регулювання МФГ.

✓ 3.4. Порівняльний аналіз зарубіжного і вітчизняного досвіду з питань розвитку підприємництва дозволив виявити ряд особливостей його функціонування в Україні та обґрунтувати наступні пріоритетні напрямки:

- пошук нових ідей і розробка технологій, спрямованих на підвищення ефективності функціонування МФГ; конкурентоздатності вітчизняної продукції, зміцнення економічних зв'язків з зарубіжними країнами; створення нових робочих місць і забезпечення зайнятості населення, підвищення його життєвого рівня.

3.5. Важливими напрямками підвищення ефективності функціонування МФГ в умовах перехідної економіки слід вважати широке впровадження сучасних форм і методів управління, спроможних передбачати зміни в ринковій ситуації, оцінювати підприємницький ризик і розробляти упереджувачі заходи по його зниженню. Запропоновані в дисертації методичні підходи до розробки стратегії розвитку малих фірм та заходи регулювання і підтримки підприємців з боку держави, регіональних, місцевих органів влади і великих господарських структур спрямовані на забезпечення умов ефективного функціонування МФГ.

4. ОСНОВНІ ДРУКОВАНІ РОБОТИ ПО ТЕМІ ДИСЕРТАЦІЇ:

- 4.1. Соціально-економічний потенціал Любешівського району Волинської області / Любешівська районна Рада народних депутатів, 1992р., 9,8 д.а., / 0,6/.
- 4.2. Соціально-економічний потенціал Камінь-Каширського району Волинської області / Камінь-Каширська районна Рада народних депутатів, 1993р., 9,6 д.а., / 0,6/.
- 4.3. Соціально-економічний потенціал Маневицького району Волинської області / Маневицька районна Рада народних депутатів, 1992р., 11,2 д.а., / 0,7/.
- 4.4. Приватизація у сільському господарстві / Методичні рекомендації / Луцьк, Волинське обласне правління Спілки економістів України, 1992р., 5,0 д.а., / 0,4/.
- 4.5. Роздержавлення та приватизація державного майна / Методичні рекомендації / Луцьк, Волинське обласне правління Спілки економістів України, 1992р., 10,0 д.а., / 0,8/.
- 4.6. Організаційно-економічні та правові засади стимулювання творчої активності працівників промислових підприємств / Методичні рекомендації / НАН України Інститут регіональних досліджень: - Львів, 1994 р., 2,0 д.а., / 0,16/.
- 4.7. Герасимчук З.В. Оплата праці в ринкових умовах / IX науково-технічна конференція професорсько-викладацького складу ЛІІ, Луцьк, 1994 р., /0,1/.
- 4.8. Герасимчук З.В., Головка А.О. Підвищення трудової активності працюючих на підприємстві / IX науково-технічна конференція професорсько-викладацького складу ЛІІ, Луцьк, 1994 р., /0,1/.
- 4.9. Герасимчук З.В., Бреславець О.Б. Вплив факторів мотивації на діяльність працюючих / IX науково-технічна конференція профе-

сорсько-викладацького складу III, Луцьк, 1994 р., /0,1/.

- 4.10. Герасимчук З.В. Роль малого бізнесу в ринкових умовах господарювання. /X науково-технічна конференція професорсько-викладацького складу III, Луцьк, 1995 р., / 0,1/.
- 4.11. Герасимчук З.В. Негативні аспекти механізму оподаткування малого бізнесу. /Збірник наукових праць. Вид-во "Надстир"я", Луцьк, 1995 р., 0,25 д.а.
- 4.12. Герасимчук З.В. Політика сприяння малому бізнесу в умовах Євро регіону. - Київ, МОУ, 1995р., 0,1.
- 4.13. Герасимчук З.В. Мале підприємство - прогресивна форма господарювання. ЛДУ, Львів, 1995 р., 0,1.

А Н Н О Т А Ц И Я

Герасимчук З.В. "Организационно-экономические методы повышения эффективности функционирования малых форм хозяйствования."

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности: 08.06.01 - Экономика предприятий и формы хозяйствования. Институт региональных исследований НАН Украины, Львов, 1995.

Защищается рукопись диссертации, которая содержит теоретические, методологические и прикладные разработки в области развития малых предпринимательских структур, организационно-экономические методы повышения эффективности их функционирования в условиях переходной экономики.

Gerasimchuk Z.V.

"The organized and economic methods of raising the effectiveness of small form economy functioning".

The thesis is submitted for the Degree of Candidate of Economic Sciences on Speciality: 080601 - enterprises economy and forms of economy. The institute of the Regional investigations of the National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv, 1995.

The manuscript of the thesis which contains theoretical, methodological and applied workings out in the field of the development of small owner's structures, the organized and economic methods of raising the effectiveness of their functioning in the transitional economic conditions is being defended.

Ключові слова:

малі форми господарювання, малі підприємства, кооперативи, спільні підприємства, ефективність функціонування, стратегія розвитку.

Підписано до друку 24. 11. 95. Друк офсетний. 1,4 друк. аркушів. Тираж
100 пр. Зам. 3600.

Ковельська міська друкарня. 264410. Ковель. М. Грушевського, 2.

406 404

AB 33.533